

До
Председателя
на научно жури, определено със
заповед № РД-09-2/14.01.2013г.
на Зам. Директора на Института за
държавата и правото при БАН,
гр. София

СТАНОВИЩЕ

от д-р Вълчин Здравков Даскалов, доцент по
гражданско и семейно право (05.05.08) при
ЮФ на УНСС, външен член на научното
жури

относно: защита на дисертационен труд на
тема **„Грешката като основание за
унищожаемост на договорите”** с автор
Ангел Йорданов Шопов, за присъждане на
образователната и научна степен „доктор”
по научната специалност „гражданско и
семейно право” (05.05.08)

Уважаеми членове на Научното жури,
С решение на Научния съвет на Института за държавата и правото при БАН от
08.01.2013 г. съм избран, а със заповед № РД-09-2/14.01.2013г. на Зам. Директора
на ИДП, и утвърден за външен член на Научно жури за провеждане на открито
заседание за защита на дисертационен труд на тема **„Грешката като основание
за унищожаемост на договорите”** с автор Ангел Йорданов Шопов, за
присъждане на образователната и научна степен „доктор” по научната специалност
„гражданско и семейно право”.

Декларирам, че нямам роднински връзки с кандидата, както и че не съм съавтор с
него в съвместни трудове и публикации.

В изпълнение на задълженията си като член на журито предоставям настоящето
становище.

I. Обща оценка на докторанта и на представения дисертационен труд

Ангел Йорданов Шопов е зачислен като задочен докторант по научната
специалност 05.05.08 „Гражданско и семейно право” към Секция по
гражданскоправни науки при ИПН, БАН. През време на докторантурата си Ангел
Шопов е положил предвидените изпити. Отчислен е с право на защита през 2007 г.
Същевременно той изгражда и преподавателска кариера в юридическия факултет
на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски”, където понастоящем е главен
асистент по Гражданско право.

По темата на дисертационния труд са налице пет публикации и две предстоящи
публикации (работите са приети за печат). Наред с тези публикации, Ангел Шопов
е автор на голям брой други научни разработки (повече от 20) по други теми в
областта на частното право, една от които на английски език и две на френски
език.

Участвал е в множество научни конференции – 3 национални и 7
международни, където наред с доклади, свързани с темата на дисертационния
труд, е представил и доклади по други въпроси на частното право. Това
обстоятелство демонстрира трайните и задълбочени научноизследователски

интереси на докторанта, които са насочени не само към несъмнено актуалната тема на дисертацията му, а и към широк кръг гражданскоправни проблеми.

Дисертационният труд е подготвен под научното ръководство на проф. д-р Венцислав Стоянов. Той е в обем 236 стр. (изложение, без библиография и друга сервизна информация). Направени са 798 бележки под линия. Библиографската справка на труда включва използвана богата научна и научно-приложна литература на български, английски, френски, италиански, немски и руски език. Следва изрично да се отбележи сравнително широкото използване на италиански литературни източници, което с оглед историческата традиция в създаването и развитието на съвременното българското гражданско право може да бъде оценено като особено достойнство на предложената работа.

II. Оценка на научните и практически резултати и приноси на представения дисертационен труд

Значимостта и достойнствата на представения за защита дисертационен труд могат да бъдат определени от няколко фактора. Първият фактор е актуалността и особената стопанска и социална значимост на изследваната проблематика. Предложеният в работата анализ на съдебната практика показва, че грешката е най-често използваното основание за унищожаване на договори. Този класически правен институт има важно значение в условията на развитие на пазарното стопанство и неговото цялостно изследване добива нова актуалност. На второ място, значимостта на работата се предопределя и от факта, че това е първото в българската правна литература цялостно систематично монографично изследване, посветено на грешката като основание за унищожаваност на договорите. На трето място, като важно достойнство на работата може да се изтъкне използваният от автора цялостен подход към изследването – той е успял да се откъсне от налагащия се през последните години краен позитивизъм и да разгледа поставените проблеми и от други гледни точки като при това не игнорира вътрешната юридическа логика на изследваните феномени. Този начин на работа е позволил да се постигнат чисто теоретични изводи и обобщения като в тяхната основа е залегнал обстоен анализ на съдебната практика. Авторът не се е задоволил само с български съдебни решения, а е обсъдил и важни за изследването чуждестранни съдебни решения. На четвърто място, като особено достойнство на дисертационния труд следва да се изтъкне изключително удачното съчетаване различните методи на научно изследване. Наред с типичните за подобни разработки логически методи на анализ и синтез, индукция и редукция, в предложената работа изключително широко са застъпени и историческият и сравнителноправният методи на изследване. Проследяването на историческото развитие на различните възгледи за грешката като основание за унищожаваност дава възможност на читателя по-лесно да възприеме вътрешната логика на разглежданата проблематика. Това се постига и чрез направения обстоен анализ на различни чуждестранни законодателства и научни доктрини. Ангел Шопов не се ограничава с анализи на съответните норми от френската, немската и италианските правни системи, които са оказали пряко влияние върху изграждането на българските норми. Той посочва и изследва норми от австрийското, холандското и испанското право, както и съответните правни уредби на грешката-порок, съдържащи се в някои образци на т. нар. *soft law* като напр. Принципите за международните търговски договори на УНИДРОА и др. Много удачно авторът е приложил сравнителноправният метод и по отношение на изследваната съдебна практика – направени са паралели между български и чуждестранни съдебни решения по аналогични проблеми.

Създадената от автора структура на дисертационния труд логично отговаря на темата и на целите на изследването. Особено внимание следва да се обърне на глава Първа, която която има програмен характер по отношение не само на

настоящата работа, а начертава и векторите на бъдещи изследвания по тази тема. В нея е предложен кратък задълбочен общ анализ на проблематиката на пороците на волята в българското право. Наред с прегледа на терминологичното многообразие, в тази част на работата се изследват различните теории относно пороците във волята като се прави обзор и на различните опити в чуждестранната и българската литература за изграждане на систематични структури. Като отправна точка за преценка на пороците на волята като основание за унищожаемост авторът използва логическото съотношение между двете форми на недействителност на сделките – нищожност и унищожаемост. Така предложеният оригинален подход създава добър теоретичен фундамент за продължаване на започнатия анализ чрез изследване и на другите основания за унищожаемост в следващи трудове било на същия или дори на други автори.

В представения за защита дисертационен труд са налице сериозни научни резултати и приноси към развитието на българската правна наука. Следва да бъдат посочени някои по-важни конкретни постижения:

- създаден е общо теоретичен фундамент, посветен на проблематиката на пороците на волята като е предложен и преглед на основните възгледи за тях, изследвани са чуждестранните и българските опити за систематизация, съотношението между двете форми на недействителността е послужило като основа за изследване на по-важните проблеми при предявяването на пороците на волята (Глава Първа);

- в работата е предложен пълен и подробен анализ на всички съвременни теории за грешката като основание на унищожаемост, като е изследвано и тяхното историческо развитие от древността до създаването на гражданските кодекси, изтъкнато е значението на теорията, която разглежда грешката като съчетание между убеждение и заблуждение (Глава Втора, т. 2.1.2. и т. 2.3.);

- грешката като правно релевантно основание за унищожаемост на договор е разгледана от двата възможни алтернативни аспекта: генерален (като законодателно установен общ фактически състав) и казуистичен (като система от уредени отделни видове конкретни грешки). Предложен е подробен анализ на елементите на общия фактически състав на грешката – компонентите на грешката (заблуждение и убеждение), да засягат елементи от фактическия състав на договора и грешката да е предизвикала сключването на договора, като са обобщени и всички съществуващи мнения по този въпрос в доктрината (Глава Трета, § 1, § 3 и § 4);

- за първи път в българската правна наука дисертационният труд предлага анализ на ключовите понятия „съществена грешка”, „фактически състав на релевантната грешка” и „грешка в субстанцията” (Глава Трета, § 2);

- в работата се правят оригинални отграничения и се анализират съотношения между грешка и други правни институти, които имат някои общи черти с нея, но съвсем различно правно съдържание и последици – като убеждение и съзнателно поемане на риск (Глава Трета, § 3, т. 2.2.) и унищожаване на договор поради грешка и отговорност за недостатъци (Глава Четвърта, § 2);

- за първи път в нашата доктрина се предлага подробен анализ на отделни по-важни видове грешки, разглеждат се: грешка в предмета, грешка в лицето, в сойността, в пресмятането и в количеството, в мотивите, в каузата и др. (Глава Четвърта, § 1).

По мое убеждение постигнатите резултати и приноси на докторанта доказват не само задълбочените му теоретични познания в областта на цялото частно право, но и неговите способности за самостоятелни научни изследвания и изграждането на цялостни обосновани теории.

III. Критични бележки и препоръки

Към дисертационния труд могат да се отправят и някои критични бележки и препоръки, които по никакъв начин не могат да дискредитират неговите безспорни достойнства, а целят да провокират творческо-изследователския подход на автора.

Задълбоченият езиков анализ на всички изследвани понятия в някои случаи утежнява изложението. Не във всички случаи изследването на етимологията на дадена дума и различното и смислово съдържание дава юридически значими аргументи в подкрепа на развиваните тези.

На някои места в работата се използват чужди думи (напр. *errans*), които според мен не допринасят за чистотата на научния език, а само затрудняват читателя.

По отношение на анализа на компонентите на грешката – заблуждение и убеждение, авторът би могъл да помисли дали не е целесъобразно да се изследва и един трети, негативен компонент. Такъв би могъл да бъде липсата на целенасочено външно въздействие върху първите два компонента. Неговото евентуално наличие би могло да превърне грешката в измама, която е самостоятелно основание за унищожаваност на договор. Логично е целенасоченото външно въздействие да бъде предмет на обстойно изследване в светлината на измамата, но с оглед на пълнотата на настоящата работа, би могло поне да бъде отбелязан.

В работата са налице не малко обосновани критики на някои съществуващи норми, въпреки това авторът се е въздържал да прави предложения за усъвършенстване на относимото към изследваната в дисертационния труд материя действащо законодателство. Все пак този подход не може да бъде определен като недостатък на работата – прибързани и необосновани предложения *de lege ferenda* биха навредили повече.

IV. Заключение

Предвид изложените по-горе съображения, в заключение убедено изразявам положителната си оценка, че представения за защита пред научно жури дисертационен труд на тема „Грешката като основание за унищожаваност на договорите” отговаря на всички изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в ИДП при БАН, за получаване на образователната и научна степен „доктор”, поради което предлагам на г-н Ангел Йорданов Шопов - докторант в Института за държавата и правото при БАН – да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” по научната специалност „гражданско и семейно право” (05.05.08).

Член на научното жури:

/доц. д-р Вълчин Даскалов/
14.02.2013 г.
гр. София